

N:o 17.

Ank. till Riksd. Kansli den 4 Febr. 1874, kl. 3 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående tillstånd för Stockholms stad att framgent disponera en Kongl. Maj:t och Kronan tillhörig egendom å Kungsholmen; Gifven Stockholms Slott den 5 December 1873.

Vid riksdagen år 1815 medgåfvo Rikets Ständer, att den å Kungsholmen i Stockholm belägna, bebygda egendom, som tillhört den regala bränneriinrättningen, men vid nämnda tid disponerades af allmänna magasinsdirektionen, finge upplåtas till begagnande af den gemensamma kurhusinrättningen för Stockholms stad och län. I följd af Kongl. Brevet den 16 Augusti samma år har ock ifrågavarande egendom, som är i Stockholms stads tomtböcker upptagen under nr:is 5 och 6 i kvarteret Bryggaren och belägen mellan Handverkaregatan och Riddarefjärden, sedermera varit af kurhusinrättningen disponerad.

Ehuru någon tvekan svårligen kan ega rum derom, att ifrågavarande upplåtelse afsett, att tomten skulle icke blott tills vidare, utan så länge kurhusanstalt funnes å densamma inrättad, fortfarande få för nämnda ändamål begagnas, hafva likväl de myndigheter, hvilka det åligger att draga försorg om kurhusinrättningens uppehållande och förkofran, ansett önskvärdt, att de anledningar till en motsatt tolkning, som möjligen kunde anses ligga i de mindre bestämda ordalag, i hvilka upplåtelsen skett, blefve undanröjda, innan man skred till verkställighet af en ifrågasatt, af behovet synnerligen påkallad, ombyggnad af kurhusets lokaler. Af denna anledning har Kongl. Maj:t i proposition till Riksdagen den 17 Mars 1870 föreslagit, att fastigheten skulle öfverlemnas under full eganderätt åt den för Stockholms stad och län gemensamma kurhusinrättningen. Frågan förföll då genom Kamrarnes olika beslut, men har sistlidne år blifvit under en annan form återupptagen i

en från Kurhusdirektionen till Öfverståthållare-embetet aflåten och af Öfverståthållare-embetet till Stockholms stadsfullmäktige öfverlemnad skrifvelse. Direktionen anför rörande beskaffenheten af de å tomten uppförda byggnader, att den ungefär midt på tomten belägna hufvudbyggnaden, som inrymde kurhusets kvinnoafdelning jemte manliga patienter från länet och enskilde betalande patienter, visserligen vore uppförd på god grund och hade fasta murar samt i allmänhet tillräckligt höga rum, men att trossbottnar samt dörr- och fönsterfoder med flera delar af trävirket vore af röta starkt angripna, så att denna byggnad icke utan betydande kostnader kunde i stånd sättas; att den på tomtens nedre del belägna sjukhusbyggnad, som begagnades hufvudsakligen för mansafdelningen, i anseende till rummens ringa höjd och byggnadens inredning i öfrigt aldrig varit lämplig till sjukhus; att grunden saknade nödig fasthet och att genom byggnadens sjunkning så betydliga skador å densamma uppkommit att, enligt hvad sakkunnige män förklarar, denna byggnad ej kunde repareras; att icke sällan måste i samma rum vårdas ett större antal sjuke, än som öfverensstämde med vår tids fordringar på en ändamålsenlig sjukvård, och att man nästan hvarje år nödgats med icke ringa olägenheter och kostnader öfverflytta en del af sjukvården till ett provisoriskt sjukhus; men att deremot boställshus och ekonomibyggnader vore i försvarligt stånd. Med anledning af det skick, hvori byggnaderna sålunda befunno sig, hade Kurhusdirektionen låtit uppgöra förslag till deras ombyggande eller ersättande med nya. Enligt denna plan skulle endast tomtens öfre del, der grunden vore fast, komma att bebyggas, och den å nedre delen af tomten närmare sjön befintliga trädplantering, som vore nödig för beredande af tillgång till frisk luft, bibehållas och kunna efter en oduglig byggnads borttagande vidare utsträckas. På förstnämnda del af tomten skulle uppföras ett nytt, efter nutidens fordringar inrättadt sjukhus, afsedt för veneriske sjuke från Stockholms stad samt enskilde betalande patienter, och lemnande godt utrymme för 200 sängar. Derjemte skulle den gamla hufvudbyggnaden undergå reparation och tillbyggnad, så att densamma komme att innehålla tillräckligt utrymme för 100 sjuksängar, hvaraf 33 för länets sjuke. Mansflygelbyggnaden, der inrättningens kök vore beläget, skulle till största delen rifvas, och återstoden deraf efter någon förändring användas till kök med dithörande lägenheter. Kostnaderna voro beräknade till sammanlagdt 253,540 Riksdaler.

Kurhusdirektionen tillstyrkte, att Stadsfullmäktige måtte anslå nödiga medel till verkställande af nybyggnad och andra arbeten på den nuvarande kurhustomten i hufvudsaklig öfverensstämmelse med omförmälda förslag; dock att före arbetets påbörjande underdånig framställning gjordes derom, att en sådan tydning af 1815 års upplåtelse blefve godkänd, att besittningsrätten till den upplåtna tomten med åbyggnader komme att fortfara, så länge egendomen användes till kurhusinrättning.

Med föranledande af denna framställning hafva Stockholms Stadsfullmäktige

i underdånig skrifvelse den 1 Oktober 1873, hvilken Öfverståhållare-embetet till Kongl. Maj:t insändt och dervid förordadt, andragit, hurusom det vore med såväl statens som Stockholms kommuns rätt förstådda intresse förenligt, att de byggnadsföretag, hvilka måste under den närmaste tiden utföras för att anskaffa åt kommunen ett ändamålsenligt kurhus, verkställdes å den nuvarande kurhustomten, enär ett der uppfördt kurhus i följd af närheten till öfriga sjukvårdsinrättningar, der klinisk undervisning meddelades, vore väl lämpadt att begagnas vid sådan undervisning, på samma gång som dess läge i förhållande till staden i dess helhet vore så centralt, att de som der behöfde söka råd eller bot icke af allt för stort afstånd läte afhålla sig derifrån; och hafva Stadsfullmäktige, med anmälan att de på dessa grunder vore beredvillige att gå i författning om uppförande af ändamålsenliga byggnader för vårdande af personer, behäftade med venerisk sjukdom, anhållit att staden, för att kunna komma i tillfälle att utföra detta byggnadsföretag, måtte för all framtid tillförsäkras oqvald besittningsrätt till ifrågavarande tomt, med förbindelse för staden att uteslutande använda den till sjukvårdsinrättning för af venerisk sjukdom angripna personer från Stockholms stad och län, så länge Stockholms län vill af sådan gemensam sjukvårdsinrättning sig begagna.

Då enligt den på Kurhusdirektionens föranstaltande uppgjorda byggnadsplan Stockholms län skulle i de å tomten nu befintliga lokaler erhålla plats för sina sjuke, har Direktionen tillika hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i nämnda län begärt, att af Landstinget måtte äskas nödiga medel för bestridande af den andel i dessa byggnaders iståndsättande och tillbyggnad, som på länet skulle belöpa, utgörande tillhopa 14,818 Riksdaler 35 öre, hvarefter Landstinget på Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i anledning häraf gjorda framställning beslutit att på föreslagna grunder deltaga i byggnadsföretaget, under förutsättning, bland annat, dels att 1815 års upplåtelse af kurhustomten genom Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut erhöle en sådan tolkning, att besittningsrätten till tomten jemte åbyggnader skulle fortfara så länge veneriske patienter der vårdades, dels att länets rätt till trettiotre sjuksängar vid inrättningen komme att oqvald fortfara, dels ock att länet egde att i den händelse framdeles skulle erfordras större utrymme för länets sjukvård än för närvarande vore fallet, på obebygd plats å tomten uppföra erforderliga byggnader, för så vidt annan öfverenskommelse icke kunde med staden träffas.

I underdånigt utlåtande, som den 27 Oktober 1873 afgifvits i anledning af Stadsfullmäktiges ofvanberörda skrifvelse, har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms län väl i hufvudsaken biträdt Stadsfullmäktiges begäran om aflåtande af nådig proposition i ämnet, men i afseende på de ordalag, hvori den förnyade upplåtelsen enligt Stadsfullmäktiges förslag skulle ega rum, erinrat, dels att fastigheten ursprungligen upplåtits till begagnande icke af Stockholms stad utan af den gemensamma kurhusinrättningen för staden och länet, dels att, enligt de af Kongl.

Maj:t den 8 Januari 1853 fastställda, mellan Stockholms stads och läns delegerade i Kurhusdirektionen aftalade bestämmelser angående kurhusets begagnande, länet förbehållits rätt att till kurhuset remittera patienter icke blott för ådragen venerisk smitta utan ock för andra sådana sjukdomar, å hvilka den inom kurhuset brukliga kurativa behandlingen visat sig ega ett gagnande inflytande, i följd hvaraf länets sjuksångar alltid upplåtits jemväl åt patienter, som lidit af bensår, hudsjukdomar, skrofulösa åkommor m. m., men att denna rätt syntes afskuren genom det af Stadsfullmäktige föreslagna vilkor, att tomten skulle uteslutande användas till sjukvårdsinrättning för af venerisk sjukdom angripna personer; och har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förty förordat förslaget affattande i den form, som af Riksdagens Första Kammare år 1870 godkändes, eller att Stockholms stad och län skulle ega att allt framgent besitta fastigheten, så länge densamma af dem användes till kurhusinrättning för staden och länet.

Hvad sjelfva hufvudsaken angår, sättes följaktligen nu icke något annat i fråga, än att åt den upplåtelse, hvilken egde rum år 1815, måtte gifvas en tolkning, som uppenbarligen öfverensstämmer med upplåtarens afsigt, om den än ej blifvit i fullt otvetydiga ordalag uttryckt. Att hela denna tomt, som innehåller 112,410 qvadratfot, fortfarande i ännu högre grad än hittills är för sjukhusets behof erforderlig, synes ej heller kunna dragas i tvifvelsmål, då man tager i betraktande, att endast en del af tomten innehåller så fast grund, att den kan bebyggas; att å denna grund skulle förutom de nu derå befintliga byggnaderna uppföras ett sjukhus af vida större omfång än dessa; att den närmare sjön belägna, för byggnadsföretag otjenliga marken ingalunda är af större utsträckning än som erfordras för att åt det stora antalet vid inrättningen vårdade sjuke bereda tillgång till vistelse i fria luften; samt att platsen för ett dylikt sjukhus icke lämpligen bör så begränsas, att derigenom omöjliggöres en utvidgning af sjukhuset, som i en framtid antagligen blifver nödvändig, och hvartill Stockholms läns Landsting ock ansett nödigt att redan nu förbehålla sig tillfälle. Säsom en synnerligen vigtig synpunkt för frågans bedömande må det i öfrigt framhållas, att kurhusinrättningen afser att fylla icke blott kommunernas, utan äfven ett statens behof, af ganska maktpåliggande art. Genom Kongl. Maj:ts stadgar för Carolinska Medicokirurgiska Institutet den 26 April 1861 är det nemligen föreskrifvet, att medicine kandidat för admission till medicine licentiatexamen bör hafva tjenstgjort vid kliniken för syfilis i två månader, samt att Stockholms stads och läns kurhus för nämnda ändamål skall vara för de studerande tillgängligt. Att denna kurhusets uppgift icke blifvit förbisedd vid utarbetande af planen till inrättningens utvidgning kan man finna bland annat deraf, att å ritningarne till det nya sjukhuset upptagits ett rum ämnadt till föreläsningssal. Då det för läkarebildningen är af största vikt, att de kliniker, vid hvilka undervisning meddelas, anordnas på det mest ändamålsenliga sätt, och då till en sådan anordning bland annat hörer, att

klirikerna förläggas så nära intill hvarandra, att samtidig tjenstgöring vid två eller flera af dem, såsom nu är föreskrifvet, i möjligaste mån underlättas, ligger det utan tvifvel i statens intresse att befordra uppförandet af ett efter den medicinska vetenskapens fordringar inrättadt kurhus i de öfriga stora klinikernas och Carolinska Institutets närmaste grannskap.

Vidkommande derefter de vilkor och närmare bestämmelser i öfrigt, under hvilka upplåtelsen bör ske, synes Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hafva anført goda skäl mot användandet af sådana ordalag, som skulle göra det åtminstone tvifvelaktigt, huruvida länet vidare kunde å kurhusinrättningen erhålla vård för andra än med venerisk smitta behäftade sjuke. Af mindre vikt äro de erinringar, som blifvit gjorda mot besittningsrättens upplåtande ensamt åt Stockholms stad. Det måste anses såsom en brist i den nu gällande upplåtelsehandlingen, att den ej utmärker, hvilken kommun besittningsrätten och den dermed förenade skyldigheten att öfvervaka tomtens användande till det afsedda ändamålet tillkommer, och en upplåtelse, sådan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreslagit till Stockholms stad och län gemensamt vore icke egnad att förekomma möjliga förvecklingar i nämnda hänseende. Deremot och då Stockholms stad enligt de med länet träffade aftal, för hvilka här ofvan redogjorts, skulle icke blott ensam bekosta uppförandet af den ojemförligt största och dyrbaraste sjukhuslokalen, utan ock, mot erhållande af ett mindre betydligt bidrag från länets sida, verkställa de behöfliga förbättringarne å de på tomten nu befintliga byggnader, är stadens andel i företaget i förhållande till länets så stor, att Stadsfullmäktiges förslag om tomtens upplåtande åt staden torde vara fullt berättigadt, under förutsättning, att sådant vilkor vid upplåtelsen fästes, att länet, så länge det önskar bibehållas vid sin andel i kurhusinrättningen, ej må kunna derifrån skiljas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt vill Kongl. Maj:t hafva i nåder föreslagit Riksdagen att medgifva, att Stockholms stad må fortfarande besitta ifrågasvarande tomt med derå befintlige staten tillhörige åbyggnader, så länge tomten användes till kurhusinrättning, mot förbindelse för staden, att på de vilkor, som äro eller framdeles kunna blifva fastställda, å kurhusinrättningen upplåta plats åt sjuke jemväl från Stockholms län, så länge länet vill af sådan gemensam sjukvårdsinrättning sig begagna.

De ärendet rörande handlingar skola till Riksdagens vederbörande Utskott öfverlemnas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

G. Wennerberg.

Utdrag af Protokollet öfver ecklesiastik-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms slott den 5 December 1873.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Adlercreutz*,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Bredberg*,
Berg,
Friherre *Leijonhufvud*,
Wærn,
Wennerberg,
Bergström och
Friherre *Alströmer*.

Slutligen uppläste föredragande Departements-chefen, Statsrådet *Wennerberg*, till justering särskilda, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts uppå Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande förut fattade beslut, uppsatta förslag till nådiga Propositioner till Riksdagen, nemligen:

1:o) -----

och

2:o) angående tillstånd för Stockholms stad att framgent disponera en Kongl. Maj:t och Kronan tillhörig egendom å Kungsholmen.

Och behagade Hans Maj:t Konungen, uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkande, godkänna berörda förslag, sådana de finna detta Protokoll bilagda, och förordna att i enlighet dermed nådiga Propositioner skulle till Riksdagen aflätas.

Ex protocollo

Johan Schröderheim.